

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

Előfizetési ára:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

TARTALOM.

SZINHÁZ: DR. BERÉNYI PÁL: «Nőemanczipá-
ció» — RÓNAY GYULA: Az «Aranyember»
Bécsben. — Színházi hírek.

ZENE: Zenészet hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: TELEGDY LÁSZLÓ: Ma-
tejko festménye.

«NŐEMANCZIPÁCIÓ.»

(Eredeti énekes bohóság 3 felvonásban. Írta Szigeti József.
Zenéjét szerző Serly Lajos. Folyó hó 4-én került színpadra elő-
ször a népszínházban.)

MINDEN alkotástól, tartozék az a művészet bármelyik köréhez, conditio sine qua non gyanánt állítjuk törvényül azt, hogy maga az alkotó komolyan lásson munkájához. Megbíráljuk, ha szervezeti hibákba botlik; megkorholjuk, ha célját tévesztve, idegen ösvényeken keres motívumokat; felderítjük előtte a felfogás hiányait — de komolyan, a bírálat őszinte és igaz eszközeivel. De ha azt tapasztaljuk, hogy akad ember, ki áltatni akar bennünket és igényekkel lép föl, legyenek azok a legparányiabbak, pedig ez igények kielégítését a véletlen esélyekre bízva, maga is kacagja, azzal nem állunk szóba; azt be sem engedjük oda, hol komoly alkotások várják komoly máltatásukat. Az olyan művet, mely lépten-nyomon az oroslány bőrbé büjt számár meséjét juttatja eszünkbe és áltatásunk díján negélyezi a méltóságot, nem tekintjük műnek; a művészet törvényei szentek és legyen a megnyilvánulás módja bárminő, mi azt elfogadjuk, ha meg vagyunk róla győződve, hogy ez elfogadással nem szándékoznak bennünket a neveltségesség palladiumára állítani.

Szigeti József *Nőemanczipáció*-ját, mely meglehetősen zajos külső sikerrel debütározott a múlt héten a népszínház deszkáin, napi lapjaink egyhangúlag olyan munkának ítélték meg, mely nem lép nagy igényekkel föl; csak bohóság, — mondták, — melynek az a célja, hogy

nevettesen, nem tekintve eszközt, mely-
lyel czélt érhet.

Mi nem írhatjuk alá ez állítást, mert színmű, mely igényt tart rá, hogy egy színházi estét betöltsön és emováljon mindent, a mit emoválni a legkomolyabb alkotásnak van joga, az igenis igényekkel lép föl; iparkodik bár ez igényt azzal palástolni, hogy — csak bohóság! De nem írhatjuk alá a napi lapok fent mondott állítását azért sem, mert ez a fogalom, vagy mondjuk, genre, melynek címe alatt a «*Nőemanczipáció*» színpadra lépett, nem ment ki általában semmit is. Mert vagy drámai műfaj a bohóság (folie), vagy nem az: az első esetben tehát nem takarhat hibákat, a másodikban nem való színpadra.

Itt volna egyúttal alkalmunk arról is szólni, hogy tulajdonképen mi is az a bohóság; mert tudunk szerint színműirodalmunkban még kevés alkalom volt a színművek ez új fájával is foglalkozni és tisztázni fogalmát, de hagyjuk e kérdést alábbra, vessünk rövid pillantatot arra a körülményre, mely rákényszerített bennünket, hogy most az egyszer ne a művészeti szabályok követelményeit, hanem az irodalmi lehetőség feltételeit vegyük egy alkotás méltatásánál tekintetbe.

Szigeti József a régi gárda embere. Régi óta jó nevű színész; művészetének csírái a nemzeti színház nimbusával kezdtek izmosodni és színművészetünk történetének néhány tizede sok tekintetben össze lett forrva az ő nevével. Mert ő nemcsak maga színész, a ki alkot, teremt s a kinek alkotásai a függöny legördültével az emlékezés homályos fátyola mögé burkolóznak, ő tanító is és nem kell nagy megfigyelő tehetség hogy úgy a vidék, mint a nemzeti színház sok jeles fiatal tagjának működésében felismerjük Szigeti József felfogását, útmutatását, tanítását. De Szigeti József nemcsak színész, színműíró is, és a hetvenes évek aesthetikusai, kiknek sokkal több okuk volt a Szigligeti által teremtett népszínmű jövőjében hinni, mint nekünk, Szigeti tehetségét komoly számításba vették reményeik conclúzióinál. És valóban Szigligeti legjobb népszínművei mellett Szigetiéi még mindig számot tesznek. Úgy látszik azonban, hogy nincs

szándéka népszínműi babérait újjakkal szaporítani; a «*Marsca és Mariska*» már határozott szakadás volt és a «*Csökon szerzett völegény*» oly messze dobta sokáig szerzett irányától, hogy sokan csak azt hitték, hogy a jó Szigeti bácsi tréfálni akart a nagy közönséggel és ilyen tréfáldozó jó kedvében egy actiót sallangozott fel tréfaival és azt hozatta színpadra. Hittük is, hogy az akkor fölmerült eszmecserék után Szigeti visszatér régi otthonához és fölveszi azt a fonalat, melyet mindnyájan a Szigligeti-féle népszínművek folytatásának gondoltunk, általában pedig fejlődésnek tartottunk, mert nem ragaszkodott a kapa-kasza mellől elvett parasztok és azok viselt dolgaihoz, hanem fölvetta a városi elemet is, melynek népszínműveinkben még most is olyan hiányát látjuk.

Csalódtunk. Szigeti bácsi még mindig benne van tréfáldozó jó kedvében és komoly irányát egészen mellőzve, a szerepszabás mellett olyan mesterséget folytat, a melyre igen jellemző volt az a megjegyzés, hogy Szigeti bácsi ezt is plajbászsal írta.

Nem az irányt, de a módot értjük itt, melylyel Szigeti alakjait, egy laza koncepczió és gyarló szerkezet korlátai között élénk vezeti, jobban mondvá előtünk komédiázatja. Valóban egyik alakja sem tesz egyebet, mint mókázik a tréfa azon határai között, melyek között Szigeti bácsi olyan otthonosan érzi magát. De még mindez megjárna, ha egyenletes és arányos volna az alakok bohóskodása, hanem közülök egy mindnyája fölé tör és nem a fő hős, hanem a kényúrás dominatió hegemoniájával bohóskodik és üzet tréfát a többivel.

Ezek után mi bátran hihetjük, hogy Szigeti József letért arról az útról, melyen a komoly méltatást igénylő komoly munkák teremnek. A «*Nőemanczipáció*» egész koncepcziója minden alakja, minden jelenete azt látszik demonstrálni, hogy Szigeti nem dolgozik komolyan; annyiba veszi a színműírást, mint a szerep-tanulást és jót kacag, ha mindezek dacára darabja fényes külső és fényes anyagi sikert arat. És midőn őszintén sajnáljuk, hogy Szigeti múltja dacára, a leggyarlóbb színpadi sikerek csábításainak enged, ezt az egyet sem tudjuk

megérteni, hogy miért kellett a Szerelem és örökség című vígjátékot elrontani, hogy rossz bohóság legyen belőle. Mert a «Nőemancipáció» még bohóságnak is gyenge, ha általában elfogadható, hogy a bohóság, mely tulajdonképpen csak a komikumnak egyik megnyilvánulási formája, annyira dominálhasson egy egész alkotást, hogy annak még nevet is kölcsönözzön. Mert mi is legyen tulajdonképpen az a műfaj, melyet a francziák folienak neveztek és irodalmunkban most Szigeti szerez neki keletet?

Folie-nak a francziák az olyan egy vagy legfőleg kétfelvonalos vígjátékot nevezik, melyben több a tréfa, mint a humor és a nevetető leszál egész azon fokig, hol a bohóság van. Szigeti a francziák e formáját már az által is áthágtá, hogy három felvonást csinált. És ezt mi elemi hibának tartjuk; mert a tréfa és bohóskodás, mint a szellemes általában csak közvetlenségében hat és a közvetlenség hogy nyilvánuljon olyan koncepczió keretében, melyet öntudatos számítás vonzsol három felvonáson keresztül?

És ha a 3 felvonáson át maga a bohóság oly fokozati emelkedettségben következnék egymás után, hogy várakozóvá tenne bennünket?!... De a három felvonás olyan, mint a gummi, melyet kihúzták mindaddig, a míg csak lehetett. A darab vége bekövetkezhetett volna, ha nem húzzák is oly hosszúra a cselekvényt; no természetesen, akkor nincs alkalma Pálmai Ilka asszonynak sem chicjét, sem öltözködési előnyét mind apróra bemutatni.

Ily alakban, vagyis a bohóságnak oly végtelenségig való kihasználásában, mint az a «Nőemancipáció»-ban van, nem fogadhatjuk el olyan elemnek, mely műfajt alkot-hasson. De nemcsak ezért nem; hanem vissza kell e formát utasítanunk azért is, mert kizárólag dominálva mindent és mintegy kizárva magától minden más elemet, mely a költészetben tért nyerhet, a bohóság egy maga épp úgy, miként a tragikus egy maga formát nem alkothat.

És legyen ez röviden véleményünk úgy Szigeti József újabb működési irányára, mint leg többi alkotására a «Nőemancipáció»-ra.

Az előadást nagy részben dicséret illeti meg. A játszóknak megmutatták, hogy lelkiismeret és valóságos kedvvel engagált játék a legnagyobb nonsens is úgy tálalhatja fel, hogy élvezhetővé lesz. A metamorphosisekben oly gazdag szerep Pálmay Ilka asszony kezében volt és tekintve a szerep merész, túlzásokhoz való erős hajlását, nem is lehetett volna jobb kezekbe adni. A népszínházi primadonnák nemes versenye minden új szerepet eseménynyé akar tenni és nagy gonddal és minden csak asszonyi fő által kieszelhető külső auxiliáriumok által iparkodnak minél többet és szebbet adni. Pálmay Ilka a külsőségek virtuozitását már-már tökélyre kezdi vinni. Énekkel, beszéddel Pálmay soha sem fog hatni, hanem igenis az accompagnementtal, mely énekét és beszédét meglepően kidomborítja. Olyan ő, mint a valódi soubrette, ki kis hanggal nagy hatást kelt; énekét, beszédét a maga nemében tökéletes mimika commentálja. Mozdulatai merészek, sokszor túlcsapongók, de

mindig szépek és a találékonyosság, mely-lyel ezt különböző szerepeiben értéke-síti, mindig nagy sikert biztosít neki. Flórát ebben az irányban játszotta és ez volt az egyetlen helyes. Szigeti úr fejére állított képtelenségeit rationalisálni igen hely-telen és unalmas lett volna. Itt látni kellett, mert hallani nem szabadott, és midőn Pálmay Ilka az «aspect»-et állít-totta az «audition» elé, jobb drámaíró-nak bizonyult, mint Szigeti úr, a dráma-írás vén bűnöse, és Pálmay huszártiszt-jelenete a toborzó-tánczczal megmentheti a darabot, mert igazán ritka szép látványt nyújtott. Vidor úr egy végtelen negligen-cziával megírt léha szerepet folyton izmosodó alakító tehetségével igen mu-latságos alakká dolgozott ki. Tihanyi pe-dig az ő rendkívüli kedélyes és széles modorával Kaczér Tamás huszártisztját humora zsírjából táplálta is, hízlalta is pompás charge-alakká. A szerző csak kacskaringós czifra mondásokat adott szájába, mit Tihanyi még kacskaringó-sabb bajszszal vélt legjobban illusztrálni. Solymosi egy régi kopott alakból, melyet sokkal jobban lehetett volna megcsinálni, kitűnő maszkkal és burleszk tehetségének erejével épp oly új, mint mulatságos pensionált fuvézerhadnagyot alkotott. Klárné a vén lányok szerepét monopolizálgatja. Alig ismerünk nála hivatottabb komikát az e fajta szerepekre. Horváth Vincze a nyugalmazott generálist játszotta, kit a szerző úgy megtalált pensionálni, hogy a darabban semmit sem tesz, alig szól, hanem hagy magával mindenféle allotriákat csinálni. Ez értelemben Hor-váth az inaktív katona mintaképe volt. Pihenni ment a színpadra. Gúnyos meg-jegyzésekre adott Tóth Antal okot, ki de-fekt és sehogy sem kimenthető tisztatlan ruhában jött közönség elé és e kevésbé aesthetikai látványt még egy meglehető-sen neveletlen, karosszéken való nyúj-tózkodással hatványozta. Egy ily jeles erőnek már csak nem szabadna magát egyszerre így elhagyni.

A darabhoz Serly Lajos írt zenét, mely eredetiségre nem tart igényt, mert sok benne az átvett szám. De jól vannak alkalmazva az egyes dalok és karok, a hol pedig mint kompozitor lép fel Serly, tehetségének fényoldalát, a szerencsés invencziót és a dallam közvetlen, kapti-váló hatását mindig volt alkalma fel-tüntetni.

DR. BERÉNYI PÁL.

AZ ARANY EMBER BÉCSBEN.

Jókai Mór-tól.

(Nemétül először adattott a «Theater an der Wien színház-ban Bécsben, 1855. február 28-án.)

MIDŐN az első kép után a függöny legördült, az elem táruult jelenet azon momentumot juttatta eszembe, mint mikor ugyanezen színradon a népszínházi vendégzereplés alkalmával *Blahánét* láttam először fellépni. Ugyanaz a freneticus taps, ugyanaz a zajos öröm-rivalgás, — csak hogy akkor a Bécsben levő magyar kolónia adta meg az impul-sust, hogy a tele ház élénk ovátióban részesítse az ünnepelet művésznőt, most pedig a világ által magynak elismert koszorús magyar költőt illette a honfitársak üdvözlete és a németek határtalan tiszt-

telete, kiket a nagy költő egy pillanatnyi idő alatt hódított meg.

Jókai-t zajosan hívták ki minden kép után négyszer-hatszor, és a nagy költő szimpatikus alakja és fellépése már maga képes volt a házat felvillanyozni; — ő, ki maga is szerényen lépett a telt ház elé, meghajtva magát minden felé. E néma és mégis sokat mondó mozdu-latban fejezte ki Jókai köszönetét azon elismerésért és a nyert óriási s nemzeti szalagokkal díszített babérkoszorúért, melyeket azon este a színpadra nyújtot-tak fel neki.

Ama fény, a mely a Jókai nevért kör-nyezi, való, igaz; írói népszerűsége pedig erős és messze kiható. Ha azt tekintjük, hogy Jókai, a ki csakugyan nem drama-turg, ma először lépett fel egyik szín-darabjával a német színpadon és itt a közönséget a legnagyobb könnyűséggel hódította meg, és ez őt a legrokonszen-vesebb, a legmelegebb ovátiókban része-síté, a minőkben csak oly írók részesítet-tenek, kik dramaturgiai sikeres működé-sük egész hosszú sorára utalhatnak, akkor, ha igazságosak akarunk lenni, be kell ismernünk, hogy ama fényes fogadtatás, a melyben Jókai-t a bécsi közönség ré-szesíté, nem a dramaturg Jókai-t, hanem ama Jókai-t illette, a ki a legragyogóbb fantasiát a legmegkapóbb alkotás tehet-ségével oly sikeresen bírja összekötni — tehát — : a költőt!

Egy pont a közönségnek ép úgy, mint a sajtónak nagyon feltűnt, t. i., hogy a színlapról nem tudhatta meg, misze-rint Jókai «Az arany ember»-e a dráma minő válfajához tartozik; mert a színlap maga csak azt jelezte: «Az arany ember» Jókai Mór-tól, a német színház számára szabadon átdolgozta Schnitzer J.». Az előadástól várták e kérdés megoldását, de sajtó és közönség az előadás után sem tudtak megegyezni. Az egyik népszínmű féléről, a másik melodramáról, a harmadik hatásos drámáról beszélt s így to-vább, — de igazi nyitjára a dolognak se ki sem bírt jutni, s nem is bír; mert a költői szép jelenetek sokasága, melyek a Jókai regénye pompás költészetét tárja elénk, tele egészséges és természetes hu-morral érzeteti velünk, hogy itt a nagy elméjű költővel, nem pedig a prózaian gondolkodó íróval van dolgunk. Hogy az eseményeknek némely jelenete a dráma gyors menetében nincs eléggé indokolva, hogy a cselekmény néha nincs egymás-sal szoros kapcsolatban, hogy bizonyos üres hézagok származnak, s egyes részek csak gyengén vannak összekapcsolva az egészszel, — az nem is lehet másképen, ha regény-alakokat akarunk színpadra hozni, s ha a regény szélesebb alakját a dráma szűk keretébe szorítjuk.

A német átdolgozás annyiban tért el a magyar eredetitől, a mennyiben a két utolsó kép a német színpadra alkalmazva, meg lett változtatva. Nem is akarjuk a darabot ezúttal bőven ismertetni, mert a lapok olvasói előtt az ismertetés az eredeti magyar darab előadása után eléggé ismeretes, s mi csupán a megváltoztatott két utolsó, a 6-dik 7-dik képre fogunk szorítkozni.

A 6-dik kép a Balatont és annak kies vidékét tárja elénk, a messze hegyek or-main a klastrom kivilágított ablakai te-

kintenek le a Balatonra. Timár Mihályt a nép ünneplé, vasárnapi köntösében jár ki-ki és az ünnep tánczban végződik. Timár egyedül maradván, előtűnik a Braziliából visszatért *Krystján* Tivadar, ki pressió útján akar Timártól pénzt kicsikarni, levén ehhez hatalmas fegyvere a körülmény, hogy Timár titkának szintén tudója, tudja, hogy Timár a gazdag török szökevény (Tschorbadtschi ali) kincseit magához vette. Timár már-már ingadozik, hajlandó a kalandornak átengedni a «*Senki szigetét*»-t, de *Krystján* még többet követel, kívánja egyszersmind a sziget gyönyörű virágát is, *Noëmi*-t; akkor ébred fel Timárban az öntudat, a szív győz az ész felett, inkább elbukik maga, sem hogy szerelme tárgyát, *Noëmi*-t átengedje a kalandornak.

Krystján a kolostor felé indul, hogy a priornak feljelentse az esetet, és a befagyott Balatonon vezetni keresztül útja; itt egy gyengén befagyott lékre lép, ez beszakad alatta és ő elmerül a Balaton hullámaiban. Most előtűnik *Noëmi*, szerelme gyümölcsével, gyermekével és anyjával, ők mindent halottak, sőt azt is, hogy Timár nős. De a szerelem szenvedélye győz *Noëmi*-ben és híven követi Timárt.

A 7-dik (utolsó) kép Timár lakásán játszódik Komáromban egy évvel később. Az egyik szobában van Timár *Noëmi*-vel, gyermekükkel és *Terézzel*. A másikban *Timea* van szerelme tárgyával, *Kadisa* kapitánynyal, kik most jöttek esküvőjükéről; — Timárt egy év óta holtak hitték, mert az időközben a Balatonból kihalászott *Krystján* testén Timár téli kabátját lelték és azt hitték, hogy a hulla Timár hullája. A *Kadisa* kapitány és neje közt lefolyt párbeszédből vette ki a mellékszobában Timár, hogy neje férjhez ment *Kadisa* kapitányhoz, s kétségbeesve rogy a székre. A rövid időre magára maradt *Timeát* *Athalia* ostrom alá veszi, s boszúból, — mert *Timea* *Kadisa*-hoz, *Athalia* előbbi jegyeséhez ment nőül — meg akarja gyilkolni. A segélykiáltásra *Noëmi* mellék szobába ugrik, megmenti *Timea* életét, s *Athaliát* az elősiető szolgák elvezetik. *Timea* és *Noëmi* felismerik egymást, s beszélgetésbe elegyednek. Ekkor Timár már magához tért, látta, hogy ügye még sokkal bonyodalmasabb, mint hitte, hogy nejét — ki őt szeretni nem tudta, s kit ő sem szerethetett — a *Kadisa*-val kötött házasság folytán végkép elveszítette, s *Noëmi* sem lehet törvénytelen az övé: pisztolylyal kivégzi magát, miáltal a tragikai csomó erőszakos megoldást nyert.

A Timár szerepét *Ranzenberg* játszotta, ki a *Carl*-színházból lett «kölcson véve». Szerepét szépen alakította, habár nem mindenütt tudott zöld ágra vergődni. A kétségbeesés jeleneteit a fájdalom pillanataiban túlsentimentális módon juttatta érvényre, a mely jelenetekben rendetlen és természetellenes attitudekbe zavarodott. — *Marberg* k. a. (*Noëmi*) felségesen alakított, s szerepét lélektani hűséggel játszotta végig, s az összes szereplők között az övé a főérdem, ki az est sikeréhez jeles játékával nagyban hozzájárult. *Buska* asszony (Török grófné) a *Timea* szerepét, különösen Timárral szemben, hol nem ismeri még a szerelmet, s fagyos egykedvűségében kono-kül megmarad, erős

jellemzetességgel játszotta, a többi jelenetekben pedig nagyon is meglátszott, hogy a grófné már régen nem volt színpadon. Egy kis idő kell még ahhoz, hogy a rendes kerékvágásba jusson. *Givardi* (*Krystján* Tivadar) rövid szerepében igazán remekelt, habár ez a szerep nem is neki való; *Krystján* *Tódor Lewinsky*-szerep en miniature. Találóan adta szerepét *Friese*, mint *Brazovics*, valódi magyar embert mutatva a régi gárdából, továbbá *Gilbert* k. a. mint *Athalia* és *Blank* asszony mint *Teréz*.

A személyzet játéka példásan vágott össze, és a közönség, mely zsufolásig megtöltötte a házat, daczára annak, hogy a darab előadása négy óráig (1/27-től 1/211-ig) tartott, határozottan nagy élvezetben részesült, bár a bécsi közönség türelmetlen kezd lenni, ha hosszú előadás által türelmével visszaélnék.

A taps, ováció és a babérkoszorúk, melyeket *Jókai* kapott, joggal illeték meg őt — a költőt! Mert habár mindenki tisztában van azzal, hogy a dramatizált «*Arany ember*»-nek semmi drámai értéke sincsen, a *Jókai* élénk fantasiája, lángelméje, és munkájának pittoreszk részletei busásan kárpótolnak azért, a mit a műben nem lelünk: drámát.

A minden várakozáson felüli fényes siker pedig hosszabb időre biztosítja a darabot a «*Theater an der Wien*» repertoírján és az e színháznak valódi kasszadarabja fog maradni.

A darab jeleneteit, részleteit és a költői munkát összegezve pedig, ha valakit megkérdezzük, hogy ki tulajdonképen az «*Arany ember*» Bécsben, biztosak vagyunk abban, hogy minden oldalról egyenlő választ fogunk kapni: az, a ki Bécsben oly könnyen meghódította: — *Jókai!*

RÓNAY GYULA.

SZÍNHÁZI HÍREK.

— NEMZETI SZÍNHÁZ. Az igazgatóság a két év előtt megkezdett történeti cyclust az idén folytatja azon különbséggel, hogy míg addig a létező darabokat minden összefüggés nélkül állította egymás mellé, most bizonyos történeti rendszert tart szem előtt és egyelőre három oly darabot vett elő, melyek Magyarország történetének egy korszakát tárgyalják drámai képekben. Míg a cyclusra körülményesebben visszatérünk, csak általánosságban elmondjuk, hogy az előadások, daczára a közönség részvétségének, elég jól sikerültek. A történeti felfogásnak a drámával való amalgamisatója ugyan a három elővett darabban nem nyilvánul és e fővonás az előadónál is hiányzott részben. «*Könyves Kálmán*»-ban csak *K. Jászai Mari* asszony mozgott méltó niveau; *Nagy Imre* pattogó modora és túlságos erős fellépése Almost üres fecsegővé, úgynevezett poltermayerré degradálta, midőn azon az erélytelen, égostromló magyar «*Heizspornn*»-on éppen csak mélyebb és klasszikusabb szerepkezelés tudna segíteni. *Gyenes* nagyon bele kezd zavarodni a popánczszzerű alakokba. Túlságosan hódol a monstruózus alakításnak, mely alakjait már külsőleg is számbavehetetlenné teszi. Nagyon hegyezi a jel-

lemez és a szót és így felesleges fontoskodásba esik ott, hol természetesség és közvetlenség akarja a jellemet megértetni. Az ilyen modort csak a legnagyobb fokú érettségnél alkalmazhatja a művész, midőn az egyszerűség és a megállapodott öntudatosság szentesíti és enyhíti az e fajta éles és szalkás szerepek karakterszerű kivitelét. Ugyanebbe a hibába esett ő a «*Bibor és gyász*» *István királyának* személyesítésénél. Ez előadás az egyes szerepekben jóval gyengébb volt az előbbinél és csak *Mihályfi* vak *Bélája* volt képes a kedély szimpatikus idegzetét érinteni. *Mihályfi* pathosza őszintébb és realisabb *Nagyénál*, melynek kifejezési regiszterét viszont *Mihályfi* nélkülözi. A lyrai vonás *Mihályfinál* pregnansabb, szavalata poétikusabb ha nem is oly merész és elemenszerű mint *Nagyé*. Hogy *Mihályfi* kisebb-szerű *Bélája* érdekesebb *Nagy Almosánál*, az világosan szembeszökő. *Fáy Szeréna* kisasszony még a közép-szerűségben vonaglik. Ebből kilépve kezdődik a tragika nagysága. E szerepkör pedig csak tökéletest tűr el, a középszerű itt nem számít. «*A trónkereső*»-ről és a cyclusról bővebben lapunk következő számában szólnunk.

— A VÁRSZÍNHÁZBAN e héten két premiera is volt; egyik «*A darvinisták*», a másik a «*Próbanyúl*». Nem helyeselhetjük a német vígjáték oly szaporá kultuszát, mert sem a közönségnek nem nyújthatja azt, a mit ezek vígjátékokhoz kötnek, minőkhöz a várszínház eddigi színészei, a nemzeti színház tagjai szoktatták, sem a színészeknek nem ad általok kellő iskolát. A német vígjátékok nagyon kevés kivétellel, egy komikus alak igazán pszichológiai kigyógyításával foglalkoznak, többnyire szellemtelenül; az a szikrázó légkör, mely gyújt és szórja a szellem villámain, mint a francia vígjátékokban, az a német komédiánál egészen hiányzik. Azt az egyet meg kell ugyan engednünk, hogy épp a szellemesség hiánya és a lassúság nem válnak e darabok előadhatóságának nagy kárára, csak színészek gyengeségét palástolja, mert bizony nem egy színész van a várszínházban, ki a jeleség pávatollával ékeskedve, még azt sem tudja, hogy a vígjáték előadásának fő-kelléke a gyorsaság és úgy szaval és annyi pathoszzal beszél, mintha legalább is egy corneilli tragédia nagy monológját kellene elmondania. — A «*Darvinisták*» különben nem is érdemelte meg, hogy színre hozzák. Unalmas halmazza a rég elcsépelet nagyravágyó anyósok kényuraskodásának és a vők diadalainak, kik közül az egyik már régi, híres követője a nagy angol természetbúvárnak, a másik pedig önkénytelenül lesz követője. E két vő közül az egyiket *Makó*, tekintve egy kis sértő modorossá tól, elég ügyesen játszta; a másikkal *Szirmai* próbálkozott és megmutatta, hogy milyen nagy hiánya a színésznek a distinguáció. Valóban sejtelve is csak alig volt *Szirmai*-nak, hogy kellett volna egy zajos előéletű, konzervatív mágnást alakítani és miután azon kísérlete, hogy accenttel beszéljen, cserben hagyta, úgy látszik, mintha kedvetlenül játszott volna. Dicséretes buzgalommal játszták kis szerepeiket: *Balogh Etel*, *Lubinszky* és *Rónaszéki Beődy* nagyon deklamált; pedig ő már tapasztalhatta, hogy minden, a mi nem

természetes, visszatartó. *Kecskeméti* k.a. egy marchande-des-modes szerepét tőle teltető iparkodással, de meddő sikerrel játszotta. A Próbanyillal sem volt a színháznak valami nagy szerencséje. A német társadalmi darab goutirozása nehéz, interpretálása pedig igen gyenge. A szereplők botlottak a fordítás monstruozi-tásaiban, szerepeik nehézségeiben és saját nyelvükben. Az összjáték laza volt, melyet igen sok önkéntelen pauza szakított meg. Beödy úr hármas minőségében, mint fordító, rendező és színész, hármas kudarcot vallott. A fordító és rendező bűne azonban elenyészik a színész elkövetett lehetetlenségei mellett. A nehéz darab betanítva nem volt, szakadozottan ment, tarkítva az idegen szók borzasztóan barbár kiejtésével, melyekkel a vezérszerep játszója, a rendező ment elől. (Komtesz, zsentelmén parfüm stb.) Haase és Sonnenthal közös szerepét is Beödy úr választotta magának. Kérdjük, milyen joggal? Azzal, a melyre rendszeresen hivatkozás történik, hogy ő régi színész, a mi annyit akar jelenteni, hogy jó színész. A mi vidéki színészeink megülő betegségükben, a hiú képzelődésben azt hiszik, hogy elég régi színésznek lenni, hogy már jó színész is legyen az illető. Az, a ki évek hosszú során át alaktalan-ságokban, modorosságokban és hamis fogásokban, hamis allurókban nem is megizmosodott, hanem megsontosodott, hogyan léphet az fel oly szerepben, mely a modern szerepkonceptió raffinement-jével van megírva. Beödy goromba, kinövésektől hemzsegő, valóságos színészi bétisékkel megrakott játéka, reprezentacionális hiánya volt csak képes a báró szerepét, mely Bolnigbroke és Klingsberg egy modernisált elmés mixtura, megsemmisíteni. Külsőleg alantas, értelmileg semmis volt a szellemtől duzzadó írott alak, melynek minden szava frontot csinált a beszélő ellen és nem akart sehogy sem vele consolidálni. Olyan volt a benyomás, mintha shrapnell löttek volna egy öreg mozsárgyűből, midőn a szel-lemdús szavakat Beödy úr egyhangú és kifejezéstelen kiabálásai fojtották meg keletkezésük pillanatában. Igen gyenge volt *Balogh Eiel* is, ki csak az utolsó felvonásban melegegett föl és használt igaz hangokat. Az első felvonás finomságait talán nem érezte, mert hogy azokat ki nem aknázta, az bizonyos. *Lubinszkyné* igen hálás szerepet kapott, melynek tudatára szintén csak későn jutott, midőn néhány szerencsés pillanata volt a jó szerepben, mely csekély erő felhasználásával magától játszódik. Az oly kis tehetségű és csekély ingeniummal megáldott színésznők pedig, mint *Lubinszkyné*, jól teszik, ha tehetségüknek szelben hajlongó csemetéjét a szereptudás támfájához kötik, mert különben nagyon könnyen eldőlhettek, a mitől mi nem hiába többször tartottunk. *Réthey* a szelhámos lengyel zongoraművészt az eredetétől eltérőleg enyhébben fogta fel és a kegyetlenül satirikus alakot közelebb hozta hozzánk átalakító kezelésében és alig akadt valaki, a ki Réthey Bogumilétől ellenszenves hatást fogadott el, a mit lényegesen annak köszönhet, hogy remek maszkja és előkelő megjelenése igen előnyösen különböztette meg nevetséges partnerei-

től. A dialektus használata azonban ne-hézkesítette a konverzációt. *Makó* a penzionátus kapitányt nyers, a vígjáték subtilisabb idegzetét érzékenyen sértő durva vonásokkal vázolta, miben *Róna-széki* volt potenciált követője, ki egy kis jelenetben épp oly otromba, mint idéten komédiát csapott, valószínűleg a saját és kollégái mulattatására. A hangcsavarás komikuma czirkuszba való és nem szal-onba. Az előadáson egy segített volna, ha a báró szerepét Feleki játszotta volna, a ki az egyetlen színésznők, ki mostaná-ban a szerepet élvezhetően tudná elját-szani. Talán láthatjuk még benne és tap-solhatunk neki!

= LE PRINCE ZILAH. Jules Claretie e regényét olvasóink ismerni fogják a «Pester Lloyd»-ban közölt német fordítás után. A saison egyik még nélkülözhetetlen szenzációs regénye volt ez, mely száz-ezernél több példányban kelt el Francia-országban, a mi éppen elég qualifikáció arra, hogy belőle szenzációs drámát csináljon szerzője. És Claretie e magyar tárgyú regénye ép oly kevéssé került ki a szükségképeni dramatizálás divatos sor-sát, mint az utolsó évek akármelyik ilyen hírű regénye. Itt a rendes pretextuson kívül a ritka gazdag drámai anyag is jelen volt, mely a regényben igazán nagy mennyiségben van felhalmozva, melyet a szerző már jó eleve a színház számára készített elő. A Gymnase rendes látoga-tói szintén átlátták Claretie perspektívá-ján. Már a regényben ismerték fel a művészeket és művésznőket, kik hivatva voltak a főszerepeket később személyesi-teni. Jane Hading volt a praedestinált Marcsa, Madame Magnier természetesen Dinati marquise, Damala Zilah, Landrol Várhelyi és Saint-Germain Vogotzin tá-bornok. Miután az epizód-szerepek is jó kezekben voltak és a darab, mint a Gymnaseban szokás, fényes kiállítással került színpadra és miután Claretie a közön-ség és kritika kedvence és minthogy a közönség az utolsó jelenetig folytonos feszültségben volt tartva, a Zilah herczeg sikerét teljesnek kell neveznünk, habár ez állítást némi rezervával kell elklauzu-lálni, mert a darab a dráma alapelveit kissé fejre állítja és kezdte előtt kezdő-dik, hogy még végén túl is játszszék. Oly hibák, melyeket büntetlenül csak az kö-vethet el, a ki tudja, hogy regénye, mely a dráma előtt lépdelt, közkezen forog, s melynek rovására már most bátran lehet vétkezni. A dráma előjátékkal kezdődik, melyben amaz ütközet fordul elő, melyben Zilah Sándor herczeg elesik és kiskorú fia Endre Várhelyi által adoptáltatik. Itt ismerkedünk meg Tisza cigányasszony-nal is, kinek Endre mentéjének egy kapcsát ajándékozza, valamint Menkó Mi-hálylyal is, kit szintén Várhelyi fogadott oltalma alá. A hangulatos, idegenszerű és élénk kép magában önálló érdeklődést tudott kelteni — de a darab ezután újra kezdődni kénytelen, sőt mitöbb, a mi az előjátékban történik, azt az első felvonás-ban elbeszéli, és így az előjáték sok előtt feleslegesnek tűnt fel. Pedig e felfo-gás nem helyes. Kell, hogy a párisiakat az idegen szín és hangulathoz szoktas-sák, és ha ez a darabot egyaránt díszíti és terheli, azt ama körülmény számlájára kell írni, hogy éppen dramatizált regény-

nyel van dolgunk. A regények dramati-zálása talán azért sikerül oly jól a fran-cziáknak, mert könyveik nem egyebek drámáknál, regényalakban. Zilah her-czegnek azonfelül történeti háttere és oly alapja van, melyet idegen szokás ké-pezt, s mely nélkül az egész érthetetlen volna. Festő és öltöztető nem elégsége-sek megértéséhez, és a mit a költő-nek hozzátenni kell, az a szigorú drá-mára nézve túlságos sok. De ki is akar manapság szigorú drámát. Igen kevesen, miután Theodora oly kasszadarab lett, a mely ritkítja párját. Tehát «Zilah herczeg» is csinálhat még nagy carriert, annál is inkább, mivel a darab a kardinális hibát leszámítva, csupa erényekkel büszkélked-het, mert igen hatásos a felépítése, jó a taglaltsága, jó a karakterisztikája, és ne-mes s előkelő a dikciója. A szerző ne-vét egyhangúlag kívánta a közönség és igen rokonszenvesen üdvözölte is. — Az első felvonás Dinati marquisenél játszik. Zilah herczeg legyőzi Marcsa ellentállá-sát és abban a pillanatban kapja tőle a boldogító igent, midőn Menkó Mihály odaé kezik. A második felvonásban Menkó ismét megjelen a Maison Laffiteben, mire Marcsa ráuszítja kutyaát. A bestiák Men-kót a színpalak mögött természetesen össze-vissza marcangolják. A harmadik felvonás szintén a Maison Laffiteben játszik és az esküvőt, Marcsa vallomá-sát és a válást hozza. Zilah herczeg előzi feleségét, ki Menkó Mihály kedvese volt. Igen későn tudják meg a titkot, mely a cigánynőt borította. Ha előbb tudnák, a konfliktus sokkal intenzívebb lenne. Itt tulajdonképen vége van a da-rabnak, ha Marcsa holtan összerogyna, a drámai beféjezés kiengesztelő és mert elég kora, tehát hatásos is volna. A ne-gyedik felvonás Zilah herczeg kastélyában játszik. Várhelyi itt elbeszéli, hogy Men-kót párbajban megölte és Endre meg-bocsát a haldokló Marcsának. A darab igen hangulatosan kezdődik, ugyanígy végződik: olyan, mint a symphonia, de nem olyan, mint az opera, azaz a regény-ből nem lett tulajdonképeni dráma. Hogy különben mily pontosan követi a dráma a regényt, e futólagos vázból is ki lehet venni, a melyből a regény olvasója a drá-mát a legjelentéktelenebb detailig meg-alkothatja magának.

= A NÉPSZÍNHÁZ legközelebbi újdonsá-ga, mint tudva van, az «Ördög pilulái» című kiállítási darab lesz, melyből eddig már egy főpróbát is megtartottak. Az igazgatóság mindent elkövet, hogy az előadás fénye minden ed ig nálunk látottat felülmúljon, és mint egészen hi-teles forrásból értesülünk, harmincezer forintot költött eddig a kiállításra. Egye-lőre ötven előadást terveznek egymásután egy huzamban, melyet az orsz. kiállítás alkalmával még ötven fog követni.

= A NÉPSZÍNHÁZ egyik legérdekesebb estéje kétségkívül az lesz, midőn egyszerre három eredeti egyfelvonásos operettet fog-nak előadni. A már általunk felemlített «Mil-homos nő», *Hegy Béla* és *Bátor Szidor* operettén kívül ünnepelet dalárkarnagyunk *Huber Károly* is benyújtotta a «Fortélyos borbély» című operettjét, melynek szö-vegét Felekiné-Munkácsi Flóra asszony írta, továbbá *Sztojanovics Jenő*, az «Egyet-értés» fiatal és tehetséges zenei munka-

társa «*Tanácsos úr leánya*» című víg operettejét.

A NÉPSZÍNHÁZ-BIZOTTSÁG által kitűzött ezer frankos pályadíjat, mint tudva, van Rátkay László dunaföldvári ügyvéd népszínműve «*Felhő Klára*» nyerte el. Összesen 57 darab pályázott. Rátkay műve szép tulajdonságai által rögtön magára vonta a bírálók figyelmét. Nem erős szerkekkel, nagy és komplikált bonyodalmakkal, hatásos jelenetekkel dolgozik Rátkay; az ő erős oldala a pszichológiai fordulat, valamint a megfigyelés, melyekről darabja szép példákat mutat. A színpadiasság szempontjából n hány változás mutatkozott kívánatosnak. A többi beérkezett mű közül egy sem érdemel dicséretet és a bizottság nem is említ fel egyet sem, miután ilyen egyszerű megemléssel már többször visszaéltek, a mennyiben a megemlést dicséretként állították oda, melynek vehiculuma alatt aztán az ilyen kétes, igen sok esetben kétségtelen rossz darabok előadattak.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ HANGVERSENYEK. A Krancsevics-féle vonós-négyes-társulat szerdán tartotta első b-ji hangversenyét a Vigadó kis termében, Erkel Gyula közreműködésével. A műsor válogatott ízléssel és változatosan volt összeállítva; első számát Scholz Bernát vonós-négyese (48 mű) képezte, melyet nálunk először adtak elő. Az újabb vonós-négyesek irodalma még nem oly gazdag, hogy az ily terméket a legnagyobb örömmel ne üdvözölnők. Szép négyeseket írni vonós-hangszerekre a legnehezebb művészeti feladatok egyike, és Scholz e téren nem éppen járattanul tudta a tollat forgatni. Scholz Bernát neve Németországban nem ismeretlen, ő jelenleg a majna-frankfurti zenede igazgatója, és két vonós-négyesével, egy zongorahármas és egy zongora-ötösével, továbbá egy nagy szimfoniával méltó feltűnést keltett. E vonós-négyesnek mind a négy része (Allegro, presto scherzando, adagio, allegro) a gondos munka ismérvét viseli magán. Iránya kiválóan a régi német klasszikusok felé hajlik. Themái ugyan kissé rövid lélekzetűek, de ügyes tematikai kidolgozásával el tudja felejtetni a fogyatkozást. A szólamok polyphoniája szabatos, és összhangzatosság tekintetében, ha nem is mindig érdekes, de jó kidolgozást tüntet fel. Legsikerültebb része a scherzój-a, mely pikáns ritmikájával kellemes benyomást gyakorol a hallgatóra. Annál gyöngébb a harmadik rész (adagio). A forma ugyan itt is tökéletes; de az csak eszköz legyen egy nemesebb cél elérésére; a költői meleg és lélekemelő gondolat ebben ő-szpontosuljon, minden törekvése ez legyen. E tétel megírásával úgy látszik nem jó kedvében csókoltá-

homlokán a szeszélyes műzsa. Gondolattai egyhangúak és hosszúra vannak nyújtva és sokszori ismétléssel ellankasztja a figyelmet. Pedig csak a lélek, a szellem irányadó a művészetben, s épp a művészet az, mely mindenütt és mindenben szellemet kíván. A zene a szív, az ész a képzelet művésze lévén: behat, bele-nyúl az ember egyetemes szellemvilágába, s uralkodik mind ama szenvedélyek, érzelmek fölött, melyek az ember keblében egyetemesen befoglaltnak ugyan, de egymás mellett soha békében meg nem férhetnek. A zene ma már épp oly mértékben művészet, mint tudomány, s csak ha ezek kellőleg párosulnak, lehet valódi szépet teremteni, de épp e tétel szerintünk csak a tudomány kifolyása s nagyon kevés művészeti inélnitiót árul el. A mi a vonós hangszereknek a kezelését illeti, mondhatjuk, hogy szerző azt igen érti. Mindenesetre érdemes volt a vonós-négyest bemutatni. Ugy azt, mint a befejezésül játszott Mendelssohn vonós ötösét (melyhez Grünfeld játszotta a második mély hegedű) annyi melegség, tűz és változatos színezettel adták elő, hogy minden tétel után zajos tapsokra ragadták a közönséget. Beethoven Esz-dur zongora hármasában Erkel Gyula az opera második karmestere játszotta a zongora-szólót; ez alkalommal is megmutatta, hogy jó zenész. A zongorarészt tisztán és corretten adta elő. Ez érdekes hangversenyt kevés közönség hallgatta, pedig derék zenészeink megérdemelnék a nagyobb pártolást. — Még egy érdekes hangversenye volt e hétnek. *Broulik Ferencz*, a m. kir. opera tagja, pénteken, márcz. 6-án tartotta a vigadó kis termében klasszikai dalestélyt. Ez érdekes hangversenyre még vissza fogunk térni, most csak annyit jegyezzünk meg, hogy az minden tekintetben sikerült, és feszülten várjuk Broulik második dalestélyt.

~ KLINGER SÁNDOR előnyösen ismert fővárosi zongoratanár hétfőn a vigadó kis termében jelesebb tanítványaival hangversenyt rendezett, mely zsufoóság megtelt terem előtt a jelenvolt közönség általános meglegedésére folyt le. A műsor összeállítása a zongorairodalomban jártas finom érzékű zenészre vallott, ki tanítványainak erejéhez képest osztja ki az előadandó műveket. Klinger úgy látszik nagy súlyt fektet a klasszikus zene művelésére, a mi feltétlen dicséretet érdemel; hogy tanítványai képesek a nagy mesterek «trioi»-it előadni, arra mutat, hogy tanáruk sokat tart a szabatos oktatásra. A kis *Déczy Károly* a középszerűn tülemelkedő tehetséget árult el s szép jövőnek tekint elé, szintúgy a 7 éves *Teiibaum Gizella*. A präcis összjáték leginkább a Thern-féle «*Magyar induló*» és Huber Károly «*Magyar király-induló*»-jának előadásánál tünt ki, melyet az összes növendékek: *Stift Ferencz*, *Stift Róza*, *Freund Gusztáv*, *Teiibaum Gizella*, *Brandl Résző* és *Déczy Eugenia* játszottak. Klinger tanárt *Willmouth Bódog* gordonkaművész és *Frankhauser Károly* hegedűművész hangszereik-

kel dicséretesen támogatták. Különösen *Willmouth* úr hangszerkezelésében mutatkozott kiváló fejlettség. dr. H—y.

~ AMERIKAI LAPOK szerint Philadelphiam-ban egy magyar születésű énekesnő, a budapesti Steinbach Emilia ritka feltűnést keltett. Aidában lépett ott fel először és a legnagyobb lapok zenebírálói a legmerészebbnek látszó összehasonlításoktól sem tartózkodnak. Szerintök felülmúlja Hauk Minniét és mind a két Gerstert, drámai játéka és éneke pedig Pattiéval vetekedik.

~ AZ OLASZOK ismét gőzerővel léptetik életbe az operákat és operetteket. Rómában «*Un Matrimonio per equivoco*» czímmel Maestro Riccomanni operetteje ment kevés sikerrel. Két másik inkább ritka czímük, mint értékük által tünt fel. Maestro Maestri így keresztelte el operettejét: «*Chim ce Pha se le insogna, chi se Pha se le tiè.*» Zambelli maestro operettejét «*Schoppentrin-ker*»-nek hívják.

~ A JAHN által felfedezett új tenor-star, Dubois mérnök már próbát énekel a bécsi udvari operában és ritka hanganyagú énekesnek bizonyult. Dubois már több parthiet tanult be, de Bécsben csak akkor lép fel, ha egy nagyobb vidéki színpadon kiállja a tűzpróbát.

~ CATANIÁBAN e hó 5-én meghalt Mario Bellini, a «*Norma*» szerzőjének testvére, ki a nevezett város székesegyházának karmestere volt s ki sok vallásos kompozíciót hagyott maga után. Vele a Bellini család utolsó tagja szállt sírba.

~ EGY ÚJ DALMŰVET adtak elő február 26-án Lembergben nagy sikerrel. Az opera czíme «*Wallenrood Konrad*», szövegét írták Sarnecki s Noskovsky, zenéjét Zelenski László. A viharos tetszés nyilvánításokban természetesen van része a nemzeti büszkeségnek is, melynek nagyon hizeleg az a körülmény, hogy úgy a szövegírók, mint a zeneszerzők lengyelek. De leszámítva a nemzeti lelkesedést, hideg, józan ítéllettel bírálva a művet, csak a legnagyobb elismerés illetheti annak nagy szépségeit. Zelensky operája egészen különleges álláspontot foglal el. Szerzője minden áron kerülni akarta a szokásos színi hatásokat s ezen törekvésében oly részeket ejtett el, a melyek kizsákmányolása csak előnyére vált volna a műnek, mely azonban ennek daczára is bővelkedik szép részletekben. A kidolgozás és a hangszerelés kiválóan ízléses s magas művészi niveaun áll.

~ A PÁRISI NAGY OPERÁNAK ez évi újdonsága «*Rigoletto*» volt. Bármily hihetetlenül hangzik, ez mégis igaz. Eddig ugyanis Párisban csak olaszul adták elő Verdi e szép operáját, miután Hugo Viktor nem egyezett bele abba, hogy «*Roi s'amuse*» című művét, mint silány librettót adják elő. Legújában azonban megállapodások történtek az ősz költő s Ritt, az opera igazgatója között s így a dalmű francia előadásra lehetővé vált.

~ A LIPCSEI GEWANDHAUS tizedik hangversenyén a következő művek kerültek előadásra: Nyitány «Ruy Blas»-hoz, Mendelssohntól; hegedűverseny magyar modorban, Joachimtól, előadta Petri Henri; Frithiof. Jelenet Tegnér, Frithiof-mondájából, férfiar, solo és zenekarra szerette Bruch Miksa.

~ LECOCQ új operetteje, *La vie Mondaine* nem találkozott a párisi kritika tetszésével. A libretto a régi «Párisi élet» megrostált ismétlése, melyhez Angot mama papája, Lecocq úr, víg, de sehogy sem eredeti zenét írt. A darabot teljes elmerüléstől csakis a Nouveauté-színház kitűnő komikusai mentették meg.

~ A NEW-YORKI NÉMET OPERA vezetését az elhalt dr. Damrosch helyett, ennek fia Damrosch Walter vette át, ki a művészi teendőkkel Schott és Robinson urakat bízta meg. Egy Amberg nevezetű úrnak pedig a reklámcsinálás a teendője, ki e czélra kitűnően dotált fix állást foglal el.

~ A PÁRISI NAGY OPERA ez évben harminczhat népszerű opera-előadást fog tartani, melyekre a városi tanács nyolczvanezer frank szubvencziót szavazott meg. A napok megállapítását a Seine-préfet tartotta fenn magának.

~ A BÉCSI UDVARI OPERÁBAN most folynak a próbák Rubinstein «Nero» című operájához, mely még e hó végével kerül színre. A mű színrehozatala nagy nehézségekkel és pompás kiállítással jár. Eddig már előadott Hamburg, Berlin, London, Pétervár és Antwerpenben. Nerot Bécsben Winkelmann fogja énekelni. Az első előadást valószínűleg Rubinstein maga fogja vezényelni.

~ HAMBURGban fényes sikert aratott Mertens József a belgiumi zeneiskolák főfelügyelőjének új operája «A fekete kapitány». Ugyancsak ott Mohr Adolf víg operája «Fortunato» barátságos fogadtásban részesült.

~ A BRUXELLESI DE LA MONNAIE színházban Poise Ferdinand operája: «Le joli Gilles» igen szép sikerrel került első előadásra.

BRANDBURGI ALBERT HÜSÉGET FOGAD I. ZSIGMOND
LENGYEL KIRÁLY ELŐTT.

1825. ápril 10-én.
(Festette Matejko J.)

ALIG néhány hete, hogy Giron nagyszabású festményén gyönyörködhettünk, a műcsarnoki tárlat máris egy újabb s kolozsálisabb műnek megtekinthetése által örvendezteté meg művelni tudó közönségünket. S a műcsarnoknak eme kiállítását valóban örömmel üdvözölhetjük, mert a kitűnő lengyel festő történelmi művét a maga eredeti kivitelében van alkalmunk megismernünk.

Matejko alkotásai mindenkor érdekesek és tanulságosak előttünk. Érdekesek azért, mert egy szétforgácsolt nemzet dicső multját egy magát valóban lengyel festőnek nevezhető művész által láthatjuk feltüntetve; de érdekesek azért is, mert a kivített illetőleg Matejko oly sajátos technikával és színérzékkel bír, a mely

tulajdonságok más festőművészszel szemben össze nem hasonlíthatók. Tanulságosak pedig azért, mert a történelmi hűséget szem előtt tartva, művei alapos tanulmányoknak eredményei.

A festő csak azon esetben nevezhető egy nemzet művészenek, ha annak uralkodó szokásait, multját vagy jelenét örökíti meg vásznán; ellenkezőleg azonban csupán mint ember a nemzeté, de mint művész nem. Lehet valamely író születésére nézve magyar, de ha német nyelven írja műveit, a német írók sorába tartozik. Ugyanez áll a festőkre vonatkozólag is. Dürer születésére nézve magyar volt, mégis a német festők sorában foglal helyet, mert műveiben a német szellemnek adott kifejezést, hogy úgy mondjam, németnek vallotta magát.

Matejko e részben kiváló művész. Ő magát jogosan lengyel festőnek nevezheti, mert teljesen nemzetének multján csüggve, csupán oly tárgyú műveket alkot, melyek honfi társainak szívét s lelkét emeli s mely történelmi esemény minden egyéb nemzetek közül Lengyelország fiai érdeklő leginkább.

A jelenleg kiállított képen az a megkapó jelenet van feltüntetve, midőn Brandenburgi Albert térden állva mondja el hűségi esküjét, az előtte teljes díszben s fején koronával ülő, Zsigmond király előtt. A jelenet Krakkó városának nagy terén történik, hol egy lépcső eses emelvényt rögtönöztek, melynek legfelső részén a porosz herceg és a lengyel király foglalják el a tért. A király mögött áll Tomicki Péter krakkói püspök s Laski János gueseni érsek; szemben vele, Albert mellett áll Bona királyné, Zsigmond nagyravágyó s méltóságteljes neje. A képet betöltő 40—50 alak részben a lengyel udvarhoz tartozó előkelőségeket, részben pedig a népnek egy részét képezi. Ruházatuk a legélénkebb színekben váltakozik, még pedig olyan túlzott mértékben, hogy szemünk idegei a hosszan tartó szemlélet alig képesek elviselni. Ehhez járul még az a körülmény is, hogy a képnek középterét elfoglaló emelvény a legélénkebb, vagy helyesebben a legvadabb vörös színű draperiával van bevonva. Matejkónak ezen szerencsétlen eljárása, hogy a draperia által a vörös színt engedte uralkodóvá lenni, magával vonta azon követelményt is, hogy az alakok ruházatai, általában a környezet hasonló élénkséggel s erővel bíró színekkel festessék. Matejko e részben némileg célját érte, de nem teljes sikert a kép hangulatának kedvezőségére nézve.

Az emelvény mögött lepel van kifeszítve, mely fölött a derült égnek élénk kék színe látható. Balfelől a háttérben egy épület tölti be a teret, melynek erkélyén előkelő férfiak s nők jelennek meg, szemlélvén az előttük lefolyó történelmi eseményt. A képnek ez a része ha elmarad, nagy előnyére szolgált volna az egészre nézve, a mennyiben rajzi és szín távlata teljesen elhibázott, azonkívül az ügyis tömött kompozíciót még inkább tömöttebbé tevő. A távlati hiba főleg akkor szembeötlő, ha az előtérben levő alakokkal hozzuk azokat haso: latba. Az előtérben levő alakok színezése alig

különbözik a középtér színerejétől; a középtér színhatása pedig alig különbözik a háttér színerejétől. Vagy más szóval, az egész kép az erős színeknek áldozata. Az erkélyen álló alakok rajzilag igen kicsinyek, s így a lég- vagyis a szintávtalnak kellő messzeségben kellene azokat feltüntetni; de minthogy légtávtatról ez esetben szó sem lehet, az apró alakok az erős színezés következtében torz alakokká vá: tak.

Nem kevésbé lényeges hibának tartjuk azt is, hogy az előtérben álló alakok szintén kicsinyek a középtéren levő alakokhoz mérten. Albert és Zsigmond király, tekintve hogy az emelvény magaslatán vannak, s onnét több széles lépcső vezet lefelé, az előtér alakjaihoz viszonyítva megfelelő távolságban kell hogy legyenek. Azonban ezt a távolságot sem a színerőkülönbséget, sem pedig az alakok méretei nem mutatják, csupán a lépcsőzetekből következtethetünk. Közvetlen a keret széléből kiindulva látszik egy lengyel ifjú feje és f: lső testrésze. Ez, valamint a csak részben látható lovas Lanckoronski Przelaw alakja, alig nagyobb a legalább is 5—6 méterrel távolabb levő Albert és Zsigmond arányainál.

De eltekintve a távlati tévedésektől, valamint az egésznek kellemetlen hatású színezésétől, a képről, mint kompozíciói alkotásról, mint a történelmi eseménynek sikeres feltüntetéséről, dicsőreleg nyilatkozhatunk.

Matejko kompozíciói alakító képességének ezúttal is bizonyosságát adta azáltal, hogy egy egyszerű, s nem éppen kiváló érdekű eseményt érdekesen s szépen tudott előadni. A tömeget illő helyre beosztani, s a fő alakokat a kép központjává tenni ily esetben nem csekély feladat. Igaz, hogy a kép túltömött alakokkal, de Matejko műveinél ez már annyira megszokott, hogy felemlíteni is alig tartjuk szükségesnek.

Egyes alakjai sokkal több gyönyört képesek nyújtani, mint az egész. Zsigmond, Albert, herceg Lichnický Frigyes alakja, valamint Stanczyk, az udvari bohóc ülő alakja; a lovas s még nehány fej, a legszébb studiumok közé tartozik. Finom rajzzal s zamatos színekkel tárja elénk a részletekre, s nem az egészre nézve mondhatjuk ezeket!

TELEGDY LÁSZLÓ.

— Az «Ország-Világ», e szép képekben és becses cikkeiben leggazdagabb magyar képes lap ez évi 10-dik száma a következő tartalommal jelent meg: Tisza Kálmán (arczképpel) Bekés Gusztávtól. Egy szellemes epigramm» Spontagh Páltól. a képviselőház alelnökétől. «Az első kliens» Tóth Józseftől. «A falu urai», regény Tóthai Lajostól. «Óskori bányászszobrok» Téglás Gabortól. «Az erdőben», Eugène Mauné szép költeménye, fordította Bogdányfi Lajos. «Művész világból», írta Jesson, angolból fordította Simi Lászlóné. «A divat és a gyermekek», írta Kemény Mihály. «Harom város», rajzolta és írta Agyagfalvi Góré Lajos. «A hét története, Székely Huszártól. A képek közül megemlítjük «Venus és Amor», «Művésznövendék», «Canadai favágók tanyája» stb. cziműket. Végül a rendkívül változatos és gazdag rovatok: Tudomány és irodalom, színház és művészet, újdonságok, nők világa, könyvpiac, vidéki élet, sport, hymen, gyászrovat, rejtvények. — Az «Ország-Világ» előfizetési ára január—decemberre 10 frt, január—júniusra 5 frt, január—marchiusra 2 frt 50 kr. Az előfizetési penzek a Pallas Irodalmi és Nyomdai részvénytársasághoz küldendők, gránátos-utca 6-dik szám.

Pallas Irodalmi és Nyomdai részvénytársaság nyomása.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érmekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott

Fekete egyszerű hurozott

Barna kereszt-hurozott

Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárak Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia“ zongorateremben.

Zenetanárok lakcimei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenedei t. váci-u. 10.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai
tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-
utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagy
korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdo-
nosa, Kreskeméti-utca „Geist“-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdaff Béla, nemz. zenedei tanár, külső
dob-utca 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.
ÉNEK.
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerciós Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneaka-
démiai tanár asszony, muzetum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadé-
miai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüzoltó-u. 10.
Pettykó Imre, Klauzál-utca 17.
Herman Mariska, Múzeum-utca 11. sz., he-
gedű, zongora, cimbalom.

Idei könyvpiacunknak kiállításában legdíszesebb,
tartalomban legérdekesebb jelensége: a

Székely Tündérország

BENEDEK ELEK-től.

A 18 ives művészi czimképpel ellátott kötet ára füzve 3 forint
vászon kötésben 4 forint.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadóhivatala

Budapest, Gránátos-utca 6.

A „HARMONIA“

zongoratermében (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok
gyártmányai találhatók raktáron:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely külön-
ösen arról nevezetes, hogy a
legtartósabb hangszereket ké-
szíti. Zongorái az egész világon
el vannak terjedve. S mindenütt
egyaránt kelendőségnek és ked-
veltségnek örvendenek. Birja a
legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia“
zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcsó közép minőségű tetsze-
tős zongorák.

EHRBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyár-
tás remekei közé tartoznak. Tar-
tóságra utólrhetetlenek, ezen tu-
lajdonságnak köszönheti a gyár
nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stuez, diófa
fekete
kereszt-hurozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófaból
fekete
Árjegyzék küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az ügy-
nevezett „Diminutiv“ zongora,
legkisebb alak s mégis erős, tö-
mör hang. Bármilyen kicsi szo-
bában is elfér. Az egész zongora
1½ méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia“ zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít,
melyek nagy kedveltségnek
örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NANDOR

Jó minőségű tartós zongorák

Rövid salon diófaból

« « fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség
figyelmébe.

Nemecske József

zongorák. Tartós kitűnő hang-
szerek. Különösen ajánlatosak
iskolák számára.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlítására és felvirágztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

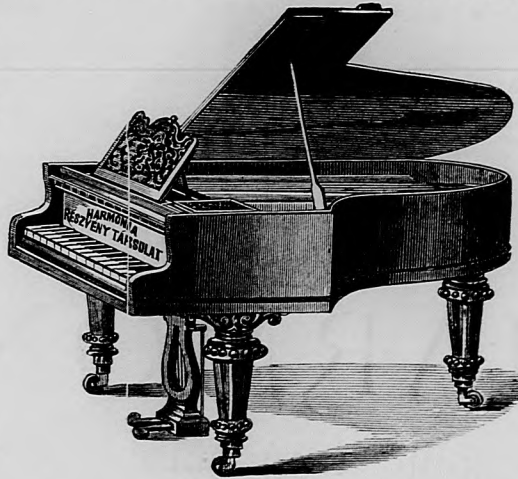
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapesten Huszár-tucza 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénz és fáradságot nem kímélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaeerőt szerződtetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százerek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százerek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középarú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK :

Fekete és barna szárnyzongorák (Konzert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 1/2 méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák ujjakkal becséréltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrozottatnak s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becserélés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.